

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE
NÁZEV PRÁCE: ONTOLOGICKÉ KONCEPCE OBRAZU V DÍLE
EMMANUELA LÉVINASE A EUGENA FINKA
AUTOR PRÁCE: DAVID SAJVERA
POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

David Sajvera se ve své diplomové práci rozhodl sledovat dvě fenomenologická a zároveň ontologicky relevantní pojetí obrazu, konkrétně pojetí Emmanuela Lévinase a Eugena Finka. Po prologu, který je věnován Husserlově koncepci obrazu, se David Sajvera zabývá odpovídajícími Lévinasovými a Finkovými myšlenkami. Autor práce nejprve zaznamenává hlavní rysy Lévinasova pojetí obrazu jako oblasti „aisthesis“ a určité modality „anonymní existence“. Dále sleduje vývoj pojetí obrazu ve Finkově díle, od myšlenek těsně navazujících na Husserla až ke koncepci obrazu jako „symbolu světa“, tedy způsobu reprezentace celku světa v „nitrosvětském“ jsoucnu. Na závěr David Sajvera porovnává sledované myšlenky obou zmíněných autorů a konstatuje jejich oprávněnost v rozdílných filozofických koncepcích.

Ve svém zpracování vykazuje předložená diplomová práce poněkud kolísavou úroveň. Na řadě míst přistupuje David Sajvera ke sledovaným, a často značně náročným, tématům s porozuměním a nadhledem. Autor je také schopen své analýzy zasazovat do odpovídajícího širšího filozofického kontextu. Zároveň však diplomová práce obsahuje poměrně dlouhou řadu větších či menších nedorozumění. Uvedu tu jen některá z nich.

Určité disproporce se ukazují už v úvodních pasážích věnovaných Husserlově koncepci obrazu. Na jedné straně autor práce poukazuje na „neskutečnost“ „obrazového syžetu“ a zároveň – na straně druhé – konstatuje reálnost nějaké postavy, například „reálného rytíře“, který se podává v „obrazovém objektu“. Je tedy „obrazový syžet“ reálný, či nereálný? Je zřejmé, že autor tu nedostatečně reflektoval problematiku reprezentace v Husserlově pojetí. „Obrazový syžet“ je ve skutečnosti reálný, je to například skutečná postava nebo krajina, tato postava či krajina však v situaci reprezentace samozřejmě nevystupuje jako reálná, je tu „zobrazovaná“, je v obraze „znázorněná“, je tedy „zpřítomněná“ jako představa na základě podobnosti „obrazového objektu“ a „obrazového syžetu“.

V kapitole věnované Lévinasovi autor práce nejprve velice silně zdůrazňuje odklon Lévinase od Husserla: „*Lévinas zde popírá či opouští hlavní doktrínu Husserlovy fenomenologie – fenomenologickou redukci, čili zrušení generální teze přirozeného postoje – naivní víry v*

existenci předmětů.“ (s. 17) Vzápětí však kolega Sajvera relevanci fenomenologické redukce pro Lévinasovo myšlení opět přiznává: „*Lévinas zdůrazňuje bytí na světě, svět jako bytostně laické, profánní a intencionalitu jako upřímnost. Odděluje pak tento život ve světě od filozofické reflexe světa, jakou provádí například Husserlova fenomenologická redukce a kterou je skutečně možné provádět jenom po redukci přirozeného postoje, který lze charakterizovat jako laický, spokojený [...]*.“ (s. 18) I když nezohledníme Lévinasova vlastní prohlášení o principiální věrnosti Husserlově fenomenologické metodě, je zřejmé, že analýzy intencionality, které provádí Lévinas, by nebyly mimo Husserlovu fenomenologickou metodu uskutečnitelné. Je také zřejmé, že Lévinas nenapadá fenomenologickou metodu jako takovou, ale Husserlovo specifické pojetí intencionality vládoucí ve světě, konkrétně pojetí, které za základ intencionality bere teoretické akty.

Také při interpretaci Finkova pojetí obrazu dochází David Sajvera k poněkud překvapivému konstatování: „*Svět obrazu (např. krajina) a prostor místnosti, kde obraz visí, jsou ovšem v určité jednotě jediného světa. Naproti tomu mezi obrazovým světem a prostorovostí nosiče není žádná jednota.*“ (s. 38) Mezi uvedenými dvěma větami je samozřejmě rozpor, protože prostorovost nosiče je součástí reálného prostoru, tedy prostoru, ve kterém „obraz visí“. Tento rozpor je důsledkem špatného pochopení odpovídající pasáže ve Finkově textu, v němž se nemluví o krajině ze „světa obrazu“, ale naopak o „venkovní krajině viděné ve skutečném okně“ (die draußen gesehene Landschaft im wirklichen Fenster).

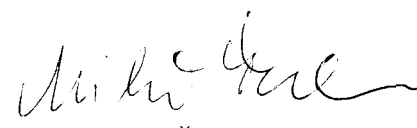
Značně nepřesvědčivě však působí zvláště závěrečné pasáže diplomové práce, ve kterých se David Sajvera pokouší nacházet styčné body mezi oběma sledovanými autory. Některé z těchto pasáží jsou dokonce téměř nesrozumitelné, například: „*I u Lévinase je subjekt, chápeme-li ho jako tauton (a potažmo jako základ určité totality), možný jen tehdy, když je tu nějaké heteron – svět, věci, živiny. To odpovídá Finkovi [...]. Dělicí hranice mezi vkloubujícími se jsoucnými je zde v tomto případě mezi exterioritou a interioritou. Mohli bychom říci, že touto hranicí je právě přivrácená strana. Že tato ontologická hranice se kryje s fenomenální. Jaký ontologický pohyb se pak děje, je-li tato hranice neprůchodná? Je-li to obraz? Nemusí to každopádně znamenat konec ontologického pohybu. Tento pohyb se ale stane jaksi implicitním, anonymním.*“ (s. 77–78) Necháme-li stranou samotné Lévinasovo pojetí totality a totalizace, která znamená „redukci všeho na Stejně“ a nikoli právě rozlišování Stejněho a jiného, můžeme se tu ptát, co vlastně autor myslí ztotožněním „přivrácené strany“ a

„fenomenální“ hranice „mezi interioritou a exterioritou“. Vždyt' tato „přivrácená strana“ je počitkovým, „aisthetickým živlem“, ve kterém se subjektivní a objektivní, tedy interiorita a exteriorita slévají do nerozlišená. Pokud je tato přivrácená strana počitkovým živlem, jaký má ještě smysl mluvit o její průchodnosti či „nepřůchodnosti“? A domnívá se snad autor práce, že tato „přivrácená strana“ se nějak odlišuje od charakteru „obrazu“? Za velice problematickou považuji také další – i na jiných místech práce (s. 83–84) – naznačenou myšlenku, která se týká proměny ontologického pohybu „vkloubování“ jsoucen. Jakým způsobem je možné pochopit propadnutí tohoto pohybu do podoby anonymního dění, do „implicitní“ podoby, do „anonymity“? Jakým způsobem má exotický živel implicitně obsahovat něco, co svou samotnou skutečností vylučuje? Nechci tyto myšlenky odsuzovat předem, v předložené podobě však nepůsobí věrohodně.

Je zřejmé, že diplomová práce Davida Sajvery byla napsána s velkým zájmem o problematiku fenomenologické estetiky. Je také zřejmé, že autor se seznámil s poměrně velkým množstvím odborných textů, často značně náročných. Jeho odborná erudice proto samozřejmě vzrostla. Oceňuji mimořádné autorovo subjektivní zaujetí myšlením obou sledovaných autorů, zároveň však musím konstatovat, že z objektivního hlediska, vzhledem k dosaženým výsledkům práce, působí samotný výběr těchto autorů dosti svévolně či náhodně. Autorovi se, podle mého soudu, vlastně nepodařilo mezi Lévinasovými a Finkovými myšlenkami vyvolat dialog. Jinými slovy, z tohoto objektivního hlediska se samozřejmě nabízí otázka, proč nebyli pro komparaci ontologických koncepcí obrazu vybráni jiní fenomenologicky orientovaní autoři, případně proč nebyli do komparace zvoleny autorů jiní fenomenologové příbrání, například Maurice Merleau-Ponty nebo Mikel Dufrenne. Osobně pochybuji, že zvolený výběr autorů, mimochodem výběr, před kterým jsem autora diplomové práce opakovaně varoval, mohl nakonec vést k přesvědčivějšímu, kompaktnějšímu výsledku.

Přes všechny uvedené výhrady však **diplomovou práci Davida Sajvery doporučuji k obhajobě a její úroveň hodnotím jako dobrou.**

V Praze dne 10. 9. 2006

PhDr. Miloš Ševčík, Ph.D.